UCHWAŁA NR 527.XXXVII.2020

RADY MIASTA CZĘSTOCHOWY

z dnia 17 grudnia 2020 r.

w sprawie Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Częstochowy na rok 2021

Na podstawie art. 41 ust. 1, ust. 2 i ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (j.t. Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t .Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn.zm)

Rada Miasta Częstochowy
uchwala:

§ 1. Przyjmuje się Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Częstochowy na rok 2021, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Częstochowy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Częstochowy

Zbigniew Niesmaczny

Załącznik do uchwały Nr 527.XXXVII.2020
Rady Miasta Częstochowy
z dnia 17 grudnia 2020 r.

MIEJSKI PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH MIASTA CZĘSTOCHOWY NA ROK 2021

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Częstochowie

CZĘSTOCHOWA 2021

SPIS TREŚCI

str.

WPROWADZENIE 3

II. DIAGNOZA PROBLEMU ALKOHOLIZMU W MIEŚCIE 4

2. Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 6
3. Pomoc terapeutyczna i rehabilitacyjna 7
4. Pomoc społeczna oraz reintegracja społeczno-zawodowa 9
5. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 13
6. Działalność podejmowana przez Policję, Straż Miejską i Sąd Rejonowy 14
7. Działalność profilaktyczna 16
8. Wyniki badań społecznych 20
9. Zdiagnozowane problemy i potrzeby 28

III.ADRESACI PROGRAMU 29

IV. CELE, PRIORYTETY I ZADANIA PROGRAMU 29

1. Cel strategiczny 29
2. Cele operacyjne 29
3. Priorytety 29
4. Zadania 30

V. REALIZACJA PROGRAMU I ŹRÓDŁA JEGO FINANSOWANIA 37

1. Realizator Programu 37
2. Współrealizatorzy Programu i partnerzy 37
3. Źródła finansowania Programu 37
4. Monitoring Programu i sprawozdawczość 38

VI. ZASADY WYNAGRADZANIA CZŁONKÓW MKRPA 38

SPIS TABEL 39

WPROWADZENIE

„Szkody wyrządzone przez alkohol nie dotyczą wyłącznie alkoholików czy ich rodzin, choć jest to zapewne pierwsze skojarzenie związane z określeniem „problemy alkoholowe", **ale mogą dotykać każdej osoby**."

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych jako zadanie własne gmin - Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wyznacza zadania z obszaru rozwiązywania problemów alkoholowych, należące do zadań własnych gminy. Zgodnie z art. 4^1 ust. 1 ww. ustawy zadania te obejmują w szczególności:

1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13^1 i art. 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;
6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Realizacja powyższych zadań, adresowanych do wszystkich mieszkańców miasta, nie tylko do pijących alkohol, prowadzona jest w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, który na mocy ustawy gmina ma obowiązek corocznie uchwalać. Stanowi on część strategii rozwiązywania problemów społecznych i uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych określone w narodowym programie zdrowia.

Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Częstochowy na rok 2021 (zwany dalej Programem) wyznacza zadania, w jakich będą podejmowane działania obejmujące profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz służące ograniczeniu problemów związanych z alkoholem. Działania mające na celu ograniczenie negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i zaburzeń życia rodzinnego, wynikających ze spożywania alkoholu przez

mieszkańców miasta Częstochowy, a także zredukowanie zjawiska picia alkoholu i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.

I. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Program wpisuje się w strategię rozwiązywania problemów społecznych miasta Częstochowy. Na jego treść mają wpływ następujące akty prawne:

1) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
2) narodowy program zdrowia,
3) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
4) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym,
5) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
6) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
7) ustawa z dnia 29 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
8) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
9) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
10) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

II. DIAGNOZA PROBLEMU ALKOHOLIZMU W MIEŚCIE

Podczas tworzenia Programu na rok 2021 zostały wykorzystane informacje, wg stanu na koniec października w latach 2015-2020, przekazane przez organizacje pozarządowe i inne podmioty, podejmujące na terenie miasta działania z zakresu profilaktyki, przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

Należą do nich w szczególności: Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi, placówki leczenia uzależnień (Jurajskie Centrum Leczenia Uzależnień i Usług Społecznych, Centrum Terapii, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Terapii Uzależnień w Parzymiechach), Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, centra integracji społecznej, Częstochowskie Centrum Interwencji Kryzysowej, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Komenda Miejska Policji, Straż Miejska, Sąd Rejonowy, placówki opiekuńczo-wychowawcze i wsparcia dziennego, placówki oświatowe, placówki wspierające osoby bezdomne dotknięte problemem uzależnień, oraz organizacje pozarządowe, w tym stowarzyszenia i kluby abstynenckie. Wykorzystano także raporty z badań społecznych dotyczących używania alkoholu i środków psychoaktywnych przez młodzież szkolną, przeprowadzonych na terenie Częstochowy.

1. Rynek napojów alkoholowych w mieście

Poniższe tabele przedstawiają dane szczegółowe na temat rynku napojów alkoholowych w mieście.

Tabela 1. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie miasta

Maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie miasta (uchwała nr 783.LIV.2018 z 25.04.2018 r.)		2600
w tym:	zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	550
	zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	500
	zawierających powyżej 18% alkoholu przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	500
	zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)	350
	zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)	350
	zawierających powyżej 18% alkoholu przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomi.)	350

Źródło danych: Urząd Miasta Częstochowy.

Powyższa tabela przedstawia maksymalną liczbę poszczególnych rodzajów zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie miasta Częstochowy, ustaloną w przyjętej uchwale nr 783.LIV.2018 z 25.04.2018 r. Rady Miasta Częstochowy, na skutek nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Tabela 2. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w mieście w latach 2015-2020

Stan na koniec października				**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa, powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) lub powyżej 18% alkoholu				777	755	733	700	687	671	
w tym:	przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)			547	524	500	478	470	468	
	przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)			230	231	233	222	217	203	
liczba ważnych zezwoleń uprawniających do sprzedaży napojów alkoholowych				2029	1966	1907	1833	1811	1783	
w tym:	przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy	w tym:	zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa	1479	1421	1367	1312	1297	1298	441
			zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa)							434
			zawierających powyżej 18% alkoholu							423
	przeznaczonych do spożycia	w tym:	zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa	550	545	540	521	514	485	201

	w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)		zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa)							155
			zawierających powyżej 18% alkoholu							129
liczba placówek posiadających zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) lub powyżej 18% alkoholu				679	656	646	626	623	613	
w tym:	poza miejscem sprzedaży (sklepy)			497	479	464	450	448	447	
	w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)			182	177	182	176	175	166	
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia i wygaśnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych				448	292	329	263	235	179	
w tym:	w sprawie cofnięcia zezwolenia			2	2	1	2	2	0	
	w sprawie wygaśnięcia zezwolenia			446	290	328	261	233	179	

Źródło danych: Urząd Miasta Częstochowy.

W okresie od 1.01.2020 r. do 31.10.2020 r. przeprowadzono 27 kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, w tym 1 pracownicy Wydziału Funduszy Europejskich i Rozwoju Urzędu Miasta Częstochowy i 26 członkowie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

2. Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Częstochowie (dalej: MKRPA) realizuje zadania dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, pracując w zespołach ds.:

- profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy,
- rozpatrywania wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego,
- opiniowania wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych,
- kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

MKRPA udziela pomocy osobom z problemem alkoholowym i ich rodzinom poprzez motywowanie osób nadużywających alkoholu do podjęcia leczenia, podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby podejrzewanej o uzależnienie od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, a także prowadzi ewidencję osób uzależnionych i inicjuje oraz podejmuje działania związane z profilaktyką uzależnień, o których mowa w ust. 7.

Dane szczegółowe na temat jej działalności przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2015-2020

Stan na koniec października	2015	2016	2017	2018	2019	2020*)
liczba otrzymanych przez MKRPA wniosków w sprawie. objęcia osób podejrzanych o nadużywanie alkoholu leczeniem odwykowym (liczba kobiet i mężczyzn)	317 (59 i 258)	268 (52 i 216)	227 (53 i 174)	202 (47 i 155)	196 (45 i 151)	172 (40 i 132)
liczba spraw rozpatrywanych przez Zespół ds. lecznictwa (liczba posiedzeń)	938 (51)	789 (45)	648 (38)	827 (44)	908 (42)	685 (33)
liczba spraw zakończonych podjęciem przez osobę decyzji o dobrowolnym poddaniu się leczeniu odwykowemu (po rozmowach motywujących przeprowadzonych przez MKRPA)	18	16	15	10	19	10
liczba osób, które są w trakcie leczenia podjętego po rozmowach motywujących przeprowadzonych przez MKRPA	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	57	30
liczba osób skierowanych przez MKRPA na badanie przez biegłych sądowych w celu wydania opinii	309	301	220	182	165	117
liczba opinii biegłych sądowych stwierdzających u zgłoszonej osoby uzależnienie od alkoholu	296	288	206	166	148	90
liczba opinii biegłych niestwierdzających u zgłoszonej osoby uzależnienie od alkoholu	13	13	14	11	4	5
liczba wniosków skierowanych przez MKRPA do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	248	244	180	135	116	85
w tym: liczba wniosków skierowanych do sądu bez opinii biegłego sądowego	0	17	1	5	13	22
liczba spraw zawieszonych	59	45	59	61	54	49

Źródło danych: Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Częstochowie

*) mniejsza liczba załatwionych spraw w roku 2020 wynika z pracy w reżymie sanitarnym z powodu pandemii COVID-19

3. Pomoc terapeutyczna i rehabilitacyjna

Pomoc terapeutyczną i rehabilitacyjną osobom uzależnionym od alkoholu w mieście świadczą:

1) Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie, ul. Gen Władysława (Sikorskiego 78),
2) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Terapii Uzależnień w Parzymiechach, (ul. Częstochowska 1),
3) Jurajskie Centrum Leczenia Uzależnień i Usług Społecznych w Częstochowie, (ul. 1 Maja 25),
4) Centrum Terapii w Częstochowie, (ul. Norberta Barlickiego 2).

Dane szczegółowe na temat liczby osób objętych wsparciem przez ww. placówki przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Działalność placówek wspierających osoby uzależnione w latach 2015-2020

Stan na koniec października	2015	2016	2017	2018	2019.	2020
Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie						
liczba osób dorosłych przebywających w placówce	6590	6741	4448	4 741	4 331	3 443
liczba osób nieletnich przebywających w placówce	6	11	4	7	8	3
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Terapii Uzależnień w Parzymiechach						
liczba osób leczonych w placówce	151	170	136	182	159	187
Jurajskie Centrum Leczenia Uzależnień i Usług Społecznych w Częstochowie						
liczba porad specjalistycznych udzielonych w placówce	6 663	7 619	12 935	15 627	13 909	14 330
liczba osób dorosłych leczonych w pogłębionym programie terapii	174	321	346	307	136	32
liczba osób nieletnich leczonych w pogłębionym programie terapii	0	0	0	0	0	0
Centrum Terapii w Częstochowie						
liczba porad udzielonych w placówkach	8 115	11 621	12 595	12 659	8 373*	14 705
liczba pacjentów	845	902	820	889	754*	1 197

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Terapii Uzależnień w Parzymiechach, Jurajskie Centrum Leczenia Uzależnień i Usług Społecznych w Częstochowie, Centrum Terapii w Częstochowie

*mniejsza liczba porad i pacjentów spowodowana była zmniejszonym kontraktem z Narodowym Funduszem Zdrowia

Od roku 2016 systematycznie spada liczba osób dorosłych przebywających w Ośrodku Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie (dalej: OPOPA).

Jedną z form udzielanej im pomocy były rozmowy na temat szkodliwego wpływu alkoholu na organizm człowieka i innych konsekwencji jego spożywania oraz rozmowy motywujące do podjęcia leczenia odwykowego, które przeprowadzono z 1 359 osobami.

W 2020 roku OPOPA wspierał osoby stosujące przemoc w rodzinie, realizując programy:

1) korekcyjno-edukacyjny pn. „Nie krzywdzę"; w dwóch edycjach do końca października 2020 roku wzięło udział łącznie 30 osób, przebywających w warunkach wolnościowych,
2) psychologiczno-terapeutyczny, w którym wzięło udział 5 uczestników; wszyscy uczestnicy ukończyli program pomyślnie, a na listopad zaplanowana jest realizacja drugiej edycji programu.

Placówki leczenia uzależnień, tj. Jurajskie Centrum Leczenia Uzależnień i Usług Społecznych w Częstochowie oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Terapii Uzależnień w Parzymiechach - realizowały podstawowy program terapii oraz innowacyjną metodę terapeutyczną w stacjonarnym leczeniu uzależnień osób dorosłych pn. Terapia Krótkoterminowa Skoncentrowana na Rozwiązaniu (SFBT), polegającą nie tylko na "rozwiązaniu problemu", ale również na skonstruowaniu najbardziej optymalnego rozwiązania dla sytuacji, w której znalazł się pacjent. Ponadto prowadziło

ambulatoryjny oraz ponadpodstawowy program terapii uzależnień, w tym grupy: „Jak żyć w trzeźwości", „Zapobieganie nawrotom picia", „Rozwoju osobistego", „Dla uzależnionych kobiet" oraz programy dla dzieci z rodzin alkoholowych i dla dorosłych dzieci alkoholików (DDA).
W oddziale leczenia alkoholowych zespołów abstynenckich w Parzymiechach i Częstochowie prowadzono detoksykację alkoholową.

W Centrum Terapii realizowano podstawowy program terapii, obejmujący codziennie zajęcia organizowane przez 8 tygodni (dla osób pracujących, zajęcia odbywały się po południu w odpowiednio wydłużonym czasie) oraz program pogłębiony. Harmonogram i czas trwania terapii uzależniony był od potrzeb jego uczestników.

Po ukończeniu programu podstawowego i pogłębionego, pacjenci mogli uczestniczyć w zajęciach rozwoju osobistego oraz spotkaniach grupy wsparcia. Od marca liczba pacjentów wzrosła, co było związane z sytuacją pandemii. Głównie były to osoby w nawrocie choroby oraz osoby współuzależnione, często dotknięte przemocą domową. Centrum Terapii ściśle współpracowało z Ośrodkiem Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem, zapewniając pomoc zarówno w obszarze współuzależnienia, jak i rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie.

Osoby uzależnione i współuzależnione otrzymywały wsparcie w funkcjonujących na terenie miasta stowarzyszeniach, klubach abstynenckich i innych podmiotach, które podejmują działania informacyjne (prelekcje, pogadanki itp.), profilaktyczne (spotkania grup wsparcia, zajęcia edukacyjne dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, konsultacje indywidualne, poradnictwo) oraz oferowały wsparcie socjalne. Do podmiotów tych należały m. in.:

1) Stowarzyszenie Abstynenckie „Północ" (ul. Bronisława Czecha 21),
2) Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „Rozsądek" (ul. Księżycowa 12),
3) Klub Abstynenta „Wytrwałość" (ul. Jerzego Waszyngtona 39),
4) Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Ostoja" (ul. Gen. Władysława Sikorskiego 78),
5) Klub Abstynencki „Droga do wolności" przy Fundacji Chrześcijańskiej „Adullam" (ul. Krakowska 34),
6) Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne „Jozue" (ul. Józefa Gaczkowskiego 15a),
7) Częstochowskie Towarzystwo Profilaktyki Społecznej (ul. Tadeusza Rejtana 7),
8) Częstochowskie Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "POWRÓT z U", Oddział Wojewódzki w Częstochowie (ul. Wiolinowa 1),
9) Częstochowskie Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "POWRÓT" (ul. Wiolinowa 1),
10) Częstochowskie Stowarzyszenie ETOH (Aleja Pokoju 12),
11) Stowarzyszenie MONAR (ul. Ogrodowa 66),
12) Ośrodek Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem (Aleja Pokoju 12).

4. Pomoc społeczna oraz reintegracja społeczno-zawodowa

Pomocy społecznej oraz wsparcia w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej dla osób dotkniętych i zagrożonych alkoholizmem oraz towarzyszącą mu niejednokrotnie przemocą udzielały:

1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie (ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 2),
2) Częstochowskie Centrum Interwencji Kryzysowej (ul. Tadeusza Rejtana 7b),
3) Samorządowy Zakład Budżetowy Centrum Integracji Społecznej w Częstochowie (ul. Legionów 50a),
4) Centrum Integracji Społecznej Fundacji Integracji Społecznej Feniks (ul. Legionów 21),
5) Centrum Integracji Społecznej przy Stowarzyszeniu Pomocy Potrzebującym „Podaj Dalej" (ul. Bolesława Limanowskiego 45),
6) Powiatowo-Miejskie Centrum Integracji Społecznej „JOZUE" (ul. Józefa Gaczkowskiego 15A).
7) placówki wspierające osoby bezdomne dotknięte problemem uzależnień.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (dalej: MOPS) wspierał osoby i rodziny zagrożone i dotknięte alkoholizmem, prowadząc pracę socjalną, aktywizację społeczną i zawodową, obejmując wsparciem asystenta, przyznając świadczenia pieniężne i w naturze a w razie potrzeby organizując wsparcie w formie posiłku w jadłodajni.

Osoby zmagające się z tym problemem, MOPS kierował do MKRPA lub ośrodków terapii uzależnień na terenie miasta, natomiast osoby, które odbyły leczenie, do jednego z funkcjonujących w mieście centrów integracji społecznej. Pracownicy socjalni współpracują również z placówkami leczenia uzależnień i współuzależnień, poradniami zdrowia psychicznego, sądami, kuratorami sądowymi, Komendą Miejską Policji i Strażą Miejską w Częstochowie, a także z placówkami oświatowymi i wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Funkcjonujące w strukturze organizacyjnej MOPS dwa Zespoły ds. Pracy Socjalnej prowadziły metodyczne działania nakierowane na rodziny dotknięte problemem alkoholowym, wspomagały proces powrotu osób uzależnionych do życia w rodzinie oraz wskazywały sposoby wyjścia z sytuacji kryzysowej. Działająca w strukturach MOPS, Sekcja ds. Przeciwdziałania Bezdomności, wspierała osoby dotknięte problemem bezdomności, w tym osoby, u których zdiagnozowano uzależnienie od alkoholu. W latach 2019-2020 objęto pomocą odpowiednio 476 i 464 (stan na 31.10.2020 r.) osób bezdomnych, w tym odpowiednio 203 i 167 osoby z problemem alkoholowym.

Bezdomność i uzależnienia nie dają szansy na normalne życie, a zerwanie z nałogiem w przypadku osób pozostających bez dachu nad głową jest szczególnie trudne. Niezwykle istotne były zatem działania podmiotów wspierających te osoby, uwzględniające profilaktykę i wczesne rozpoznawanie problemów alkoholowych oraz motywowanie do zaprzestania zachowań ryzykownych (picia alkoholu, używania narkotyków i dopalaczy).

Na rzecz osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Częstochowy, zagrożonych i dotkniętych problemami uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych podejmowane były działania: profilaktyczne, interwencyjne, diagnostyczno-konsultacyjne, wspierające, osłonowe, prewencyjne, aktywizacyjne i readaptacyjne. Były one realizowane w placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe takie jak: Fundacja Chrześcijańska „Adullam", Stowarzyszenie Wzajemnej pomocy „Agape" i Caritas Archidiecezji Częstochowskiej, należały do nich:

1) Schronisko „Adullam" w Częstochowie (ul. Legionów 50a, ul. Krakowska 34),
2) Schronisko dla kobiet OAZA w Częstochowie (ul. Stanisława Staszica 5),
3) Schronisko dla Bezdomnych im. Św. Brata Alberta w Częstochowie (ul. Krakowska 80/2),

4) Schronisko dla Bezdomnych w Mariance Rędzińskiej (ul. Srebrna 25),
5) Schronisko dla Bezdomnych nr 1 w Lubojence (ul. Prosta 99a),
6) Schronisko dla Bezdomnych nr 2 z usługami opiekuńczymi w Lubojence, (ul. Prosta 99b),
7) Ogrzewalnia Miejska w Częstochowie (ul. Gen Władysława Sikorskiego 78a).

Ważną rolę w ograniczaniu przemocy w rodzinie pełniło Częstochowskie Centrum Interwencji Kryzysowej (dalej: CCIK), które podejmowało w środowisku lokalnym działania obejmujące m.in.: świadczenie poradnictwa rodzinnego, psychologicznego, pedagogicznego i prawnego oraz usług mediatora. CCIK udzielał schronienia w hostelu osobom dotkniętym przemocą w celu ich odizolowania od stosujących przemoc oraz w innych sytuacjach kryzysowych. Ponadto prowadził grupy wsparcia dla kobiet dotkniętych przemocą, współpracując z pracownikami socjalnymi i asystentami rodziny, udostępniał materiały na temat przemocy w rodzinie, prowadził zajęcia psychoedukacyjne dla dzieci oraz dla młodzieży z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz profilaktyki uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych. Do końca października 2019 roku ze wsparcia w ramach CCIK skorzystało 445 osób, a 409 osób w analogicznym okresie roku 2020.

CCIK do października roku 2020 udzieliło 149 osobom pomocy psychologicznej (w formie poradnictwa i konsultacji), 40 osobom terapii psychologicznej, 102 osobom poradnictwa prawnego (na miejscu), a 16 osobom drogą telefoniczną, 51 osobom poradnictwa rodzinnego, 51 osobom schronienia w hostelu, natomiast 10 osobom pomocy grup wsparcia. Ponadto i interwenci kryzysowi CCIK przeprowadzili 480 rozmów telefonicznych.

Poniższe tabele zawierają dane szczegółowe na temat liczby osób objętych wsparciem przez MOPS i CCIK.

Tabela 5. Działalność MOPS w latach 2015-2020

Stan na koniec października	2015	2016	2017	2018	2019	2020
liczba rodzin (liczba osób w rodzinach) objętych przez MOPS wsparciem z powodu alkoholizmu	234 (333)	143 (194)	175 (231)	198 (228)	258 (286)	198 (210)
liczba rodzin (liczba osób w rodzinach) objętych przez MOPS wsparciem z powodu narkomanii	21 (34)	10 (15)	11 (13)	13 (19)	17 (22)	7 (7)
liczba rodzin (liczba osób w rodzinach) objętych przez MOPS wsparciem z powodu przemocy w rodzinie	28 (76)	16 (40)	18 (55)	8 (13)	3 (6)	9 (20)

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie

Tabela 6. Działalność CCIK w latach 2015-2020

Stan na koniec października	2015	2016	2017	2018	2019	2020
liczba osób z problemem alkoholowym korzystających ze	103 (63,	92 (63,	95 (69,	72 (46,	126 (84,	66

wsparcia placówki (w tym: liczba kobiet, mężczyzn i dzieci)	18 i 22)	19, 10)	16, 10)	16, 10)	25,17)	(52, 7, 7)
liczba osób z problemem alkoholowym, które skorzystały ze schronienia w hostelu (w tym: liczba kobiet, mężczyzn i dzieci)	30 (13, 1 i 16)	18 (9, 0, 9)	25 (15, 0, 10)	21 (9, 0, 12)	34 (19, 3,12)	27 (22, 0, 5)

Źródło danych: Częstochowskie Centrum Interwencji Kryzysowej w Częstochowie

Funkcjonujące w obszarze wspierania zatrudnienia socjalnego osób uzależnionych oraz zagrożonych uzależnieniami i wykluczeniem społecznym, centra integracji społecznej (dalej: CIS) podejmowały następujące działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej:

1) umożliwianie osobom uzależnionym podjęcia pracy w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego,
2) organizowanie szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,
3) zapewnienie profesjonalnej pomocy interwencyjnej,
4) prowadzenie zajęć terapeutyczno-edukacyjnych dotyczących podstawowych zasad trzeźwego życia, budowania zdrowych relacji ze społecznością, wzmacniania poczucia własnej wartości,
5) udzielanie pomocy psychologicznej rodzinom z problemami alkoholowymi,
6) organizowanie spotkań okolicznościowych w celu integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Samorządowy zakład budżetowy Centrum Integracji Społecznej, w okresie od 01.01.2020 r. do 31.10.2020 r. udzielił pomocy 180 osobom, z których 75 w chwili obecnej nadal realizuje Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego. Pomoc dotyczyła nie tylko reintegracji społecznej i zawodowej, ale również działań z zakresu profilaktyki uzależnień. W ramach własnego programu reintegracji społecznej, zostały przeprowadzone cykliczne zajęcia edukacyjne. Około 30% osób bezpośrednio dotknięta była problemem alkoholowym (w 34 przypadkach wynika to z zapisów wskazanych w skierowaniach do CIS, pozostała ilość szacowana jest na podstawie obserwacji). Niemożliwa do określenia jest natomiast liczba osób współuzależnionych i osób będących dorosłymi dziećmi alkoholików.

Centrum Integracji Społecznej przy Fundacji „Feniks" udzieliło pomocy odpowiednio 135 i 98 osobom. Około 39% z nich stanowiły osoby uzależnione od alkoholu.

Centrum Integracji Społecznej przy Stowarzyszeniu Pomocy Potrzebującym „Podaj Dalej" w okresie do 31.12.2019 r. udzieliło pomocy 48 osobom a w okresie od 01.01.2020 r. do 31.10.2020 r. - 32 osobom. Kadra CIS „Podaj Dalej" prowadziła cykliczne spotkania edukacyjne z zakresu profilaktyki uzależnień, gospodarowania budżetem domowym i samozatrudnienia. Organizowano również pokazy filmów profilaktycznych.

Powiatowo-Miejskie Centrum Integracji Społecznej JOZUE do 31.10.2020 r. udzieliło pomocy 13 osobom. Osoby te otrzymały wsparcie terapeutyczne oraz możliwość uczestnictwa w spotkaniach grupy AA Emmanuel.

Z uwagi na stan epidemii i czasowe zawieszenie działalności CIS w okresie od marca do maja br., do zatrudnienia socjalnego i uczestnictwa w działaniach wspierających wychodzenie z uzależnień, kierowano ograniczoną liczbę osób.

CIS stwarzały osobom uzależnionym możliwość wykonywania pracy, która dostarczała pozytywne emocje, pozwalających utrzymać abstynencję i dawała możliwość budowania życia

bez nałogu. Uczestnicy CIS mieli możliwość pozyskania nowych kompetencji i wiedzy oraz podnoszenia poczucia własnej wartości.

5. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie funkcjonujący na terenie miasta Częstochowy (dalej: Zespół) podejmował działania, obejmujące w szczególności:

1) prowadzenie procedury „Niebieskie Karty"; na koniec października 2019 r. i 2020 r. ich liczba wyniosła odpowiednio 293 i 286 osoby,
2) składanie do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego względem osoby podejrzewanej o uzależnienie od alkoholu; na koniec października 2019 r. i 2020 r. złożono odpowiednio 43 i 37 takie wnioski,
3) kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie do udziału w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych,
4) współpracę z dzielnicowymi z częstochowskich komisariatów Policji, pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny, kuratorami sądowymi oraz członkami Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ramach prac grup roboczych,
5) udział w kampaniach i konferencjach dotyczących problemu przemocy w rodzinie (na koniec października 2020 r. - 2 kampanie) z powodu pandemii w bieżącym roku została ograniczona liczba organizowanych konferencji i kampanii,
6) prowadzenie warsztatów dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i grupie rówieśniczej, adresowanych do dzieci w ramach półkolonii letnich w Szkole Podstawowej nr 2 (lipiec 2020 r.),
7) prowadzenie szkoleń wśród osób pracujących z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i osobami stosującymi przemoc w rodzinie – szkolenia dla pracowników ochrony zdrowia, oświaty, policji, pomocy społecznej; do końca października 2020 r. w ramach kampanii „Częstochowa wolna od przemocy" przeprowadzono szkolenia on-line dla dyrektorów szkół, nauczycieli i pedagogów z Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM" oraz dla policji,
8) współpracę i interdyscyplinarność w podejmowaniu działań z instytucjami zajmującymi się problemem przemocy w rodzinie,
9) udział w spotkaniach partnerskich w ramach Porozumienia „Częstochowa – mówimy NIE uzależnieniom i przemocy" i podejmowanie ważnych wspólnych inicjatyw o zasięgu lokalnym (z powodu epidemii spotkania partnerskie w II i III kwartale nie odbyły się).

W skład Zespołu wchodziły osoby reprezentujące podmioty zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, m. in. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi, Policję, Prokuraturę i Sąd.

Zespół na bieżąco współpracował z Sekcją Pomocy Specjalistycznej dla Rodzin Zagrożonych Przemocą MOPS, która realizowała następujące działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1) interwencyjne w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia osób doświadczających przemocy w rodzinie,
2) pracę socjalną oraz zakładanie Niebieskich Kart na skutek interwencji podejmowanych przez pracowników socjalnych,
3) konsultacje telefoniczne i osobiste dotyczące rozwiązania problemu przemocy w rodzinie,
4) terapię krótkoterminową w nurcie terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, osób stosujących przemoc w rodzinie oraz osób znajdujących się w kryzysie - do 31.10.2020 r. w której uczestniczyło 5 osób.

6. Działalność podejmowana przez Policję, Straż Miejską i Sąd Rejonowy

Z informacji pozyskanych z Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie (dalej: KMP) wynika, że problem alkoholizmu w mieście występował najczęściej w rodzinach, w których małżonkowie pozostają bez pracy i utrzymują się z pomocy społecznej, w rodzinach, w których dochodziło do konfliktów między mężem i żoną lub innymi jej członkami oraz w rodzinach, których członkowie pozostają w konflikcie z prawem. Nadużywanie alkoholu przez jednego lub obojga małżonków przyczyniało się do rozpadu rodziny, prowadziło do demoralizacji dzieci oraz przemocy domowej.

Problemem było również naruszanie zakazu spożywania alkoholu w miejscach publicznych. W celu ograniczenia tego zjawiska funkcjonariusze policji i Straży Miejskiej w Częstochowie (SM) stale patrolowali okolice placówek handlowych i lokali gastronomicznych.

Według stanu na koniec października, w latach 2019-2020 strażnicy miejscy w ramach podejmowanych działań przeprowadzili kontrole:

1) w rejonach punktów sprzedaży alkoholu, dot. przestrzegania porządku publicznego, odpowiednio 6042 i 6845,
2) miejsc przebywania osób bezdomnych, odpowiednio 3320 i 3283,
3) miejsc częstego przebywania dzieci i młodzieży pod kątem spożywania alkoholu lub narkotyków, odpowiednio 3232 i 3732.

Ponadto w ramach działań profilaktyczno-edukacyjnych SM przeprowadziła 19 spotkań w szkołach różnego typu, w ośrodkach szkolno-wychowawczych i opieki pozaszkolnej, w których wzięło udział 1068 dzieci i młodzieży (zajęcia w szkołach ze względu na stan epidemii ogłoszony w kraju trwały tylko do 12 marca 2020 r.). Zajęcia miały formę prelekcji, znalazły się wśród nich m. in.: takie tematy, jak „Odpowiedzialność prawna nieletnich. Przemoc i używki", „Alkohol drogą donikąd", „Zachowania ryzykowne i niebezpieczne w przestrzeni publicznej na podstawie zapisów monitoringu wizyjnego", „Pułapki uzależnień – alkohol, nikotyna, narkotyki", „NSP (Nowe Substancje Psychoaktywne). Co warto wiedzieć" (ww. tematyka była bezpośrednią odpowiedzią na zgłaszane wcześniej zapotrzebowanie szkół i placówek). Warto podkreślić, że w zajęciach profilaktycznych z młodzieżą, dot. narkotyków i uzależnień od substancji psychoaktywnych, Straż Miejska w Częstochowie korzystała z pracy eksperta instytucjonalnego - przewodnika psa służbowego

ds. wykrywania narkotyków. Zajęcia takie stanowiły duże urozmaicenie formuły prelekcji oraz odnosiły się do praktycznych zagadnień związanych z postępowaniem w sprawach nieletnich lub innych osób posiadających, handlujących, wnoszących na teren szkoły narkotyki lub używających ich. Pies z przewodnikiem w ramach współpracy w szkołach odbył ok. 40 godzin pokazów.

Ponadto, do października 2020 r. przeprowadzono łącznie ok. 350 godzin zajęć rekreacyjno-sportowych w ramach profilaktyki poprzez sport, ok. 120 godzin konsultacji dla rodziców dzieci zagrożonych patologią zachowań oraz 54 godziny działań korekcyjno-terapeutycznych kierowanych do dzieci, mających na celu zapewnienie trwałego zwiększenia poczucia dobrostanu i redukcję zagrożeń patologiami i wykluczeniem społecznym poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz wiedzy o współczesnych zagrożeniach. Działania realizowano w ramach współpracy ze Stowarzyszeniem Skrawek Nieba w Częstochowie. Zorganizowano dla 78 dzieci stacjonarne zajęcia rekreacyjno-sportowe oraz profilaktyczne w okresie ferii zimowych (80h) oraz wakacji 2020 r. (306h) pod nazwą "Bezpieczne Ferie/Wakacje 2020". Dzięki współpracy, ze Stowarzyszeniem dzieci uczestniczące w zajęciach stacjonarnych mogły skorzystać z dożywiania oraz wsparcia materialnego w postaci artykułów żywnościowych, słodyczy, napojów pozyskiwanych przez Bank Żywności w Częstochowie oraz innych sponsorów.

Działania w tym obszarze podejmuje również Sąd Rejonowy w Częstochowie (dalej: SR). Według stanu na koniec października 2020 roku, wydziały rodzinne i nieletnich wobec 183 osób wydały postanowienia o zobowiązaniu do poddania się leczeniu odwykowemu, w tym w przypadku 138 osób w placówkach niestacjonarnych, a w przypadku 45 osób w placówkach stacjonarnych (na koniec października 2020 roku na umieszczenie w stacjonarnych placówkach leczenia uzależnień oczekiwało 31 osób). W roku 2019 ww. liczby kształtowały się odpowiednio - 220 osób, - 145 osób - 75 osób oraz 117 osób.

Przedstawiciele Zespołów Kuratorów Zawodowych prowadzą także edukację i rozmowy na temat szkodliwości picia alkoholu we wszystkich grupach wiekowych, mobilizują do kontynuowania podjętego leczenia i utrzymywania abstynencji oraz współpracują z placówkami pomocy społecznej, policją, prokuraturą i poradniami leczenia uzależnień w zakresie wspierania rodziny i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Poniższa tabela zawiera dane szczegółowe na temat działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie przez Komendę Miejską Policji, Straż Miejską i Sąd Rejonowy w Częstochowie, wg stanu na koniec października w latach 2015-2020.

Tabela 7. Działania podejmowane w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie przez KMP, SM i SR w latach 2015-2020

Stan na koniec października	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komenda Miejska Policji w Częstochowie						
liczba przestępstw popełnionych pod wpływem alkoholu (w tym przez osoby nieletnie)	670 (5)	983 (3)	822	814	734 (10)	627 (8)

liczba ujawnionych wykroczeń	w związku z sprzedażą lub podawaniem napojów alkoholowych w wypadkach, kiedy jest to zabronione	3212	4730	10167	9527	5710	7464
liczba sporządzonych wniosków		65	70	70	40	63	90
liczba nałożonych mandatów		2228	2665	7257	3875	1629	2072
liczba interwencji w ramach procedury „Niebieskie Karty”		166	482	386	434	449	438
liczba założonych „Niebieskich Kart”		511	482	386	434	449	438
Straż Miejska w Częstochowie							
liczba osób będących pod wpływem alkoholu, zatrzymanych na gorącym uczynku lub bezpośrednio po dokonaniu przestępstwa (w tym liczba osób nieletnich)		75 (6)	65	46	44	36	28
liczba podjętych interwencji	w związku z nieprzestrzeganiem zakazu spożywania alkoholu w miejscach publicznych	9334	7626	7220	7002	4121	5450
liczba nałożonych mandatów		3157	2670	1877	1960	1624	1448
liczba punktów sprzedaży alkoholu, w których ujawniono sprzedaż alkoholu nieletnim i osobom nietrzeźwym		1	0	2	0	1	0
liczba punktów sprzedaży alkoholu, w których ujawniono sprzedaż alkoholu bez zezwolenia		0	1	0	0	2	0
Sąd Rejonowy w Częstochowie							
liczba wniosków złożonych przez kuratorów zawodowych do MKRPA o objęcie osób podejrzanych o nadużywanie alkoholu leczeniem odwykowym		43	27	19	20	20	12

Źródło danych: Komenda Miejska Policji, Straż Miejska i Sąd Rejonowy w Częstochowie

7. Działalność profilaktyczna

Jednym z istotnych założeń Programu jest profilaktyka pozytywna, polegająca na wzmacnianiu tego, co czyni młodych ludzi bardziej odpornymi na zagrożenia oraz na usuwaniu samych zagrożeń. W podejmowanych działaniach akcentuje się potrzebę wzmocnienia indywidualnych możliwości, zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży, relacji z rodzicami i innymi osobami, rówieśnikami (Krzysztof Ostaszewski - Pozytywna profilaktyka).

W roku 2020 ze względu na panujące obostrzenia sanitarne związane z epidemią wirusa COVID-19, wiele działań realizowano m. in. w formie zdalnej, online, spotkań z zachowaniem reżimu sanitarnego. W ramach prowadzonej działalności Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miasta Częstochowy we współpracy z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, jednostkami organizacyjnymi miasta, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w tym obszarze, organizował lub współorganizował przedsięwzięcia profilaktyczne, kierowane zarówno do dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców miasta.

W roku 2020 były to działania wpisujące się w realizację Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w tym m.in.:

1) projekt profilaktyczny pn. „Dobra profilaktyka jest sztuką”, realizowany w ramach programu „Oblicza uzależnień”; dla młodzieży częstochowskich szkół w Teatrze im. Adama Mickiewicza wystawione były, połączone z wykładami/rozmowami profilaktycznymi spektakle, pt.:
   a) „Królowa Śniegu", z wykładem pn. „Rola poświęcenia w przeciwdziałaniu złu – bądź wrażliwy dla innych",

b) „Zaczarowany koń. Piosenki lat 50-tych", z wykładem pn. „Rola integracji międzypokoleniowej w przeciwdziałaniu uzależnieniom",

c) „Fałsz” i „Stopklatka” połączone z profilaktycznymi rozmowami aktorskimi,

2) program profilaktyczny „Młodość bez Uzależnień”, mający na celu podniesienie wśród młodzieży poziomu wiedzy o konsekwencjach i zagrożeniach wynikających z używania środków psychoaktywnych, obejmujący m.in.:

3) konkurs na Małe Formy Teatralne „MŁODOŚĆ BEZ UZALEŻNIEŃ - ŻYJ PEŁNIĄ ŻYCIA” dla dzieci i młodzieży w kategorii ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych, którego celem było propagowanie zdrowego i odpowiedzialnego stylu życia wśród dzieci i młodzieży poprzez wykorzystanie form teatralnych; spektakle promowały pozytywne wzorce, nie tylko wskazujące zagrożenia wynikające z uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz ze stosowania przemocy i agresji; nagrane spektakle w ramach Konkursu mogą zostać opublikowane i udostępnione w celach edukacyjnych,

4) spektakl profilaktyczny pt. „My, Dzieci z dworca ZOO” dla ok. 400 uczniów częstochowskich szkół ponadpodstawowych, wystawiany 24 lutego 2020 r. w Miejskim Domu Kultury,

5) rekomendowany przez PARPA program profilaktyczno-wychowawczy „EPSILON” dla 97 oddziałów klas pierwszych częstochowskich szkół ponadpodstawowych,

6) pomoc dzieciom i młodzieży z grup ryzyka, uczęszczających do placówek wsparcia dziennego, dofinansowanie 13 funkcjonujących w mieście placówek, prowadzących:

a) zajęcia dla dzieci i młodzieży (rocznie uczęszczało do nich ok. 540 dzieci), których działalność ukierunkowana była na rozwój wychowanków, a w szczególności na prowadzenie pozytywnej profilaktyki uzależnień, m.in. poszerzanie zainteresowań i uzdolnień poprzez zajęcia artystyczno-manualne, promowanie zdrowia i rozwoju fizycznego poprzez zajęcia sportowo-ruchowe, sprzyjające rozładowaniu stresu, napięć i sytuacji problemowych, oraz gry zespołowe,

b) dożywianie,

c) współpracę z rodzicami/opiekunami wychowanków,

7) praca środowiskowa na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i uzależnieniami, np. „streetworking”, działalność podwórkowa,

8) program „Profilaktyka poprzez sport”, mający na celu kreowanie zdrowego, aktywnego i bezpiecznego stylu życia, wytworzenie motywacji do samorozwoju poprzez sport, atrakcyjne formy przekazu wiedzy podczas zajęć pozalekcyjnych oraz wyeliminowanie negatywnych postaw wobec rówieśników; tworzy też warunki dotarcia do dzieci i młodzieży przez stworzenie alternatywnych przestrzeni wypełnienia wolnego czasu, motywując pozytywnie do powstrzymywania się od spożywania alkoholu i innych środków psychoaktywnych,

9) projekt „Powstrzymaj pijanego kierowcę”, w ramach którego przeprowadzono:

a) szkolenia (lipiec-sierpień) dla sprzedawców napojów alkoholowych w formie terenowej dot. zasad sprzedaży i podawania napojów alkoholowych w 150 sklepach, obejmujące zagadnienia dot. prawnych aspektów związanych ze sprzedażą napojów alkoholowych, konsekwencje sprzedaży napojów alkoholowych osobom poniżej 18. roku życia, ustawowe

zasady prowadzenia reklamy i promocji napojów alkoholowych, ustawowe przesłanki do cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych prawa i obowiązki sprzedawcy napojów alkoholowych wobec klienta oraz tematyczną ankietę; czas każdego szkolenia - 45 minut z certyfikatem i kompletem materiałów szkoleniowych,

b) akcje "Podróżuj bezpiecznie" i "Bezpieczna Droga do szkoły", podczas których policjanci z częstochowskiego ruchu drogowego w dniu 3 września 2020 r. skontrolowali prawie 60 autobusów MPK, badając stan trzeźwości kierujących i zwracając uwagę, czy pasażerowie stosują się do obostrzeń w związku z obowiązującym stanem epidemii; działania pokazały, że kierowcy częstochowskich autobusów odpowiedzialnie wykonują swoje obowiązki i nie wsiadają za kierownicę pojazdu pod wpływem alkoholu; we współpracy z MKRPA rozdano kierowcom i pasażerom ulotki oraz gadżety odblaskowe, promując bezpieczeństwo na drodze,

c) w dniach 16-22 września 2020 r. III kampanię „Bezpieczne drogi w Częstochowie" na rzecz kierowców, rowerzystów oraz pieszych, w ramach której zrealizowano akcje, pn.:

- "Bezpiecznie – chce się żyć!" – rozmowy funkcjonariuszy Policji z mieszkankami i mieszkańcami Częstochowy na temat bezpieczeństwa na drodze,
- "Rowerem bezpiecznie" – akcja informacyjna przedstawicieli MKRPA dot. prawidłowego i bezpiecznego korzystania ze ścieżek rowerowych (Promenada im. Czesława Niemena), udzielanie informacji o możliwości skorzystania z pomocy w przypadku problemów z uzależnieniem i przemocą,
- Bezpieczny Weekend" – patrole przy stacjach rowerowych, akcja informacyjna dot. bezpiecznego poruszania się niechronionego uczestnika ruchu drogowego, mająca na celu zmniejszenie liczby wypadków, w tym ze skutkiem śmiertelnym, z udziałem rowerzystów,
- "Powstrzymaj pijanego kierowcę" – kontrola stanu trzeźwości kierujących, podstawowe informacje na temat szkodliwości alkoholu i innych środków psychoaktywnych dla użytkowników dróg,

10) wypoczynek letni z programem profilaktycznym:

a) kolonie dla 30 dzieci z rodzin z problemem uzależnień w ramach zadania zleconego dofinansowano Komendę Hufca Związku Harcerstwa Polskiego,

b) półkolonie dla 150 dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym organizowane przez Szkoły Podstawowe Nr 21, Nr 22, nr 36, Nr 38, Nr 49,

c) cykl imprez krajoznawczych i turystyki aktywnej po Jurze Krakowsko-Częstochowskiej dla 340 osób organizowanych przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze,

11) „VI Częstochowskie Dni Profilaktyki", których celem było modelowanie i wspieranie pozytywnego wzorca socjalizacji dzieci i młodzieży przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, tj. warunkowanie/wzmocnienie pozytywne wzajemnej współpracy, okazywania szacunku, akceptacji, budowanie przynależności do grupy i nauka spędzania czasu w sposób wolny od przemocy oraz czynników ryzyka związanych z uzależnieniem, Częstochowskie Towarzystwo Profilaktyki Społecznej, Stowarzyszenie ROTUNDUS oraz Stowarzyszenie Pomocy

Dzieciom ze Środowisk Zagrożonych AMICUS przeprowadziły 2 Miejskie Gry Profilaktyczne oraz turniej sportowy pod hasłem „Ćwiczę! Nie zażywam!”,

12) realizacja zadań publicznych z zakresu przeciwdziałania patologiom społecznym przez organizacje pozarządowe i inne podmioty, zlecone w ramach trzech edycji konkursów ofert, w tym m.in.:
    a) wspierania programów z zakresu przeciwdziałania patologiom społecznym, realizowanych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty,
    b) przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez wspieranie działań z zakresu integracji społecznej,
    c) promowania wśród dzieci i młodzieży aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz zdrowego stylu życia poprzez realizację projektów i programów profilaktycznych,
    d) organizacji pozalekcyjnych zajęć sportowych, jako elementu oddziaływań profilaktycznych,
    e) wspierania działalności klubów wzajemnej pomocy i punktów konsultacyjnych dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin,
    f) wspierania działań wolontariatu w obszarze pomocy osobom i rodzinom dotkniętym patologiami społecznymi,
13) działalność profilaktyczna prowadzona przez:
    a) Punkt Konsultacyjny dla ofiar przemocy w rodzinie oraz osób z problemami uzależnień,
    b) Centrum Edukacyjno-Interwencyjne (dalej: Centrum) funkcjonujące w ramach Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie,
    c) Częstochowski Telefon Zaufania przy Częstochowskim Towarzystwie Profilaktyki Społecznej,
14) działania podejmowane przez Centrum, które obejmowały, m. in.:
    a) rozmowy motywujące z 1359 osobami do podjęcia leczenia odwykowego z osobami przebywającymi w OPOPA w Częstochowie,
    b) rozmowy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie, podczas których motywowano je do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym,
    c) 105 konsultacji psychologicznych, pedagogicznych i prawnych dla osób borykających się z problemami uzależnień, przemocy, zarówno osobiste (23), jak i w ramach funkcjonowania telefonu pomocowo-interwencyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych (82),
    d) rozmowy z 3 nieletnimi i ich rodzicami/opiekunami prawnymi, dotyczące konsekwencji spożywania napojów alkoholowych, skutków zdrowotnych i emocjonalnych dla organizmu,
    e) zajęcia edukacyjno-profilaktyczne w latach 2019-2020 dla odpowiednio 1 646 i 177 uczniów z pięciu placówek; mniejsza liczba uczniów oraz placówek korzystających z oferty OPOPA podyktowana była sytuacją epidemiologiczną,
    f) zajęcia edukacyjne dla 56 wychowanków szkół specjalnych nt. zagrożeń związanych z alkoholem i narkotykami,
    g) realizację autorskiego programu, pt. „Wpływ alkoholu na popełnienie czynu zabronionego” wśród osób skazanych, odbywających prace społecznie użyteczne w OPOPA - 3 osoby,
    h) prowadzenie Grupy Wsparcia dla Osób Współuzależnionych i Punktu Konsultacyjnego,

i) rozprowadzanie materiałów edukacyjno-informacyjnych, ulotek dotyczących przeciwdziałania przemocy oraz zapobiegania uzależnieniom,

j) współpracę z klubami abstynenta, instytucjami pomocowymi na terenie Miasta Częstochowy,

15) działalność Częstochowskiego Telefonu Zaufania (dalej: CzTZ), stanowiła możliwość bezpłatnego, anonimowego wsparcia rozmówców, znajdujących się w trudnej sytuacji i skierowania ich do instytucji, organizacji, specjalistów, którzy mogli podjąć stosowną interwencję; problematyka CzTZ obejmowała 8 obszarów: egzystencjalne, rodzinne, uzależnienia, informacyjne i poznawcze, społeczne, erotyczne i seksualne, zdrowotne oraz przemoc w szkole; specyfiką tej formy pomocy był brak bezpośredniego kontaktu, co zapewniało anonimowość osób zgłaszających się po pomoc i sprzyjało większej otwartości; CzTZ dział codzienne, 7 dni w tygodniu, od godziny 16;00 do 6;00; do 31 października 2020 r. w ramach CzTZ przeprowadzono 3 103 rozmów, w tym 1 778 z kobietami i 1 325 z mężczyznami.

Poniższa tabela zawiera wybrane dane dotyczące działalności Centrum Edukacyjno-Interwencyjnego, Punktu Konsultacyjnego i Częstochowskiego Telefonu Zaufania.

Tabela 8. Działalność Centrum Edukacyjno-Interwencyjnego, Punktu Konsultacyjnego i Telefonu Zaufania w latach 2015-2020

Stan na koniec października	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Punkt Konsultacyjny przy Ośrodku Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie						
liczba rozmów przeprowadzonych w ramach Punktu Konsultacyjnego	95	67	261	54	86	44
Centrum Edukacyjno-Interwencyjne przy Ośrodku Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie						
liczba dzieci uczestniczących w zajęciach organizowanych przez Centrum	2005	1807	2248	2452	1646*	177**
liczba nieletnich wezwanych przez Zespół ds. przeprowadzania rozmów profilaktyczno-wychowawczych	47	23	20	25	24	3
Częstochowski Telefon Zaufania						
liczba rozmów przeprowadzonych w ramach Częstochowskiego Telefonu Zaufania	4731	4606	3273	2689	2801	3103

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie i Częstochowskie Towarzystwo Profilaktyki Społecznej

*) mniejsza liczba uczniów korzystających z oferty Ośrodka w porównaniu z rokiem 2018 spowodowana była ogólnopolskim strajkiem nauczycieli w kwietniu i maju 2019 r.

**) mniejsza liczba uczniów korzystających z oferty Ośrodka w porównaniu z rokiem ubiegłym, spowodowana była rozprzestrzenianiem się koronawirusa i zamknięciem placówek oświatowych

8. Wyniki badań społecznych

Badania społeczne na temat problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w mieście (głównie dotyczące używania środków psychoaktywnych przez młodzież szkolną) zostały przeprowadzane w latach: 2007, 2011, 2013-2017 oraz 2019. Były to:

1) badania pn. „Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Miasta Częstochowy", przeprowadzone w 2007 roku przez PBS DGA sp. z o. o. w Sopocie,

2) badania pn. „Używanie środków psychoaktywnych oraz zagrożenie innymi uzależnieniami i przemocą wśród młodzieży szkolnej na terenie miasta Częstochowy", przeprowadzone w 2011 roku przez Samorządowy Ośrodek Doskonalenia w Częstochowie,
3) badania z zakresu spraw społecznych przeprowadzone w 2013 roku na terenie Miasta Częstochowy przez Samorządowy Ośrodek Doskonalenia w Częstochowie,
4) badania ankietowe pn. „Młodzi i substancje psychoaktywne", przeprowadzone w 2014 roku wśród uczniów częstochowskich szkół podstawowych i gimnazjalnych w ramach kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł",
5) badania ankietowe na temat używania środków psychoaktywnych i innych substancji uzależniających przez uczniów częstochowskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, przeprowadzone w 2015 roku przez Małopolskie Centrum Profilaktyki w Krakowie,
6) badania ankietowe na temat używania środków psychoaktywnych i innych substancji uzależniających przez uczniów częstochowskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, przeprowadzone w 2016 roku przez Centrum Profilaktyki i Reedukacji „Atelier" Sp. z o.o. w Krakowie,
7) badania ankietowe na temat używania środków psychoaktywnych i innych substancji uzależniających przez uczniów częstochowskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych przeprowadzone w 2017 roku przez Centrum Profilaktyki i Reedukacji „Atelier" Sp. z o.o. w Krakowie,
8) raport ze szkolenia dla sprzedawców napojów alkoholowych w formie terenowej przeprowadzonego w październiku 2019 r. przez Centrum Rozwoju Edukacji i Kompetencji INVESIS Polska w Myślenicach,
9) audytoryjne badania ankietowe, w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs" (ESPAD), przeprowadzone w październiku i listopadzie 2019 r. w zakresie pomiaru natężenia zjawiska używania przez młodzież częstochowskich szkół ponadpodstawowych substancji psychoaktywnych, a także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie i ulokowanie po stronie ich popytu i podaży.

Badania, o których mowa w pkt 2-8 omówione zostały w Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych miasta Częstochowy na rok 2020.
W Programie na rok 2021, zostaną zaprezentowane wyniki badań „European School Survey Project on Alcohol and Drugs" (dalej: ESPAD).

W Częstochowie realizowano dwa badania ankietowe ESPAD na próbie reprezentatywnej uczniów, umożliwiające przeprowadzenie wiarygodnej ewaluacji spożycia alkoholu wśród młodzieży szkolnej.

Badaniem ESPAD w 2007 roku objęto 2 140 uczniów, w tym: 993 uczniów III klas gimnazjum (wiek: 14-15 lat) i 1 147 uczniów II klas szkoły ponadgimnazjalnej (wiek: 17-18 lat), natomiast w 2019 roku - 2 418 uczniów, w tym: 1 355 uczniów klas pierwszych (wiek: 15-16 lat) i 1 063 uczniów klas trzecich szkół średnich (wiek: 17-18 lat).
Poniżej przedstawiono analizę ww. badań.

Inicjacja alkoholowa

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Tabela nr 9 obrazuje, że próby picia w 2007 r. miało za sobą 92,5% gimnazjalistów z klas trzecich i 95,5% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W badaniu przeprowadzonym w 2019 roku inicjację alkoholową przeszło 85,1% uczniów w grupie młodszej, co stanowi wyraźny spadek w porównaniu do wcześniejszego badania. W grupie starszej odsetek młodzieży jest nieznacznie wyższy niż w 2007 r.

W grupie młodszej daje się zauważyć pozytywną tendencję, natomiast abstynencja do osiemnastego roku życia dla przeważającej większości nastolatków wciąż stanowi aktualne wyzwanie.

Tabela 9. Odsetek młodzieży mającej za sobą inicjację alkoholową

Poziom klasy	2007 w %	2019 w %
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	92,5	85,1
Starsza grupa 17-18lat	95,5	96,9

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Dostępność do alkoholu

Decydujące znaczenie w kwestii oceny dostępności napojów alkoholowych dla młodzieży mają postawy dorosłych, przede wszystkim sprzedawców alkoholu i rodziców.

Analizując tabelę nr 10 przedstawiającą ocenę dostępności najbardziej popularnych alkoholi, tj. piwa, wódki i wina należy zwrócić uwagę, że w ocenach respondentów poziom dostępności napojów alkoholowych jest wysoki. Porównując badania przeprowadzone w 2007 i 2019 r. zauważyć jednak należy zmiany, które polegają na spadku odsetek uczniów deklarujących bardzo łatwy dostęp do alkoholu w grupie młodszej. W ocenach uczniów ze starszej grupy, dostępność wszystkich trzech napojów alkoholowych jest wciąż wysoka, choć rok 2019 przyniósł nieznaczny spadek w ocenie dostępności do piwa i wina oraz niewielki wzrost w przypadku wódki.

Tabela 10. Ocena dostępności alkoholu, jako bardzo łatwej do zdobycia

Poziom klasy		2007 w %	2019 w %
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	piwo	82,0	50,2
	wino	69,0	42,1
	wódka	57,0	38,7
Starsza grupa 17-18lat	piwo	92,0	86,2
	wino	84,0	83,7
	wódka	78,0	81,6

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Spożywanie alkoholu ze względu na rodzaje

Analizując wyniki badań ankietowych ESPAD przeprowadzonych w roku 2007 i 2019 stwierdza się, że najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród młodzieży było i jest piwo, na drugim miejscu wódka a na trzecim wino. Najmniej popularny był i jest Alcopop oraz Cider.

Tabela 11. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem

Poziom klasy	Napoje alkoholowe	2007			2019		
		Razem %	w tym %:*)		Razem %	w tym %:*)	
			Dz.	Ch.		Dz.	Ch.
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	Piwo	62,0	57,0	67,0	46,7	43,4	50,0
	Cider	bd **)	bd **)	bd **)	6,7	5,9	7,5
	Alcopop	7,0	4,0	10,0	8,1	8,6	7,6
	Wino	31,0	31,0	31,0	30,5	36,2	24,7
	Wódka	39,0	36,0	49,0	38,7	34,7	42,7
Starsza grupa 17-18lat	Piwo	78,5	73,0	84,0	69,2	64,5	73,8
	Cider	bd **)	bd **)	bd **)	9,9	8,5	11,4
	Alcopop	13,5	11,0	16,0	12,7	13,1	12,3
	Wino	36,5	42,0	31,0	51,0	62,8	39,2
	Wódka	59,5	55,0	64,0	70,1	67,4	72,8

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

*) w tym %: dz.- dziewczęta, ch. - chłopcy

**) bd - brak danych

Analizując tabelę nr 12 stwierdza się, że na przestrzeni lat 2007 i 2019 spadło spożycie napojów alkoholowych. Jedynie w przypadku grupy starszej badanej w 2019 r., widoczny jest wśród uczniów biorących udział w badaniu, wzrost spożycia wódki i wina.

W ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem w roku 2007 po piwo sięgnęło 62% uczniów z grupy młodszej oraz 78,5% z grupy starszej, głównie chłopcy - 67% młodszych i 84% starszych, dziewczęta niewiele mniej, bo w grupie młodszej - 57% i starszej 73%.

Badanie ankietowe z roku 2019 wskazuje na spożycie piwa przez 46,7% uczniów z grupy młodszej i 69,2% z grupy starszej. Piwo spożywają głównie chłopcy - 50% z grupy młodszej i 73,8% z grupy starszej oraz odpowiednio 43,4% i 64,5% wśród dziewcząt.

Porównując powyższe dane stwierdza się, że w roku 2019 jest zdecydowanie mniejszy odsetek uczniów deklarujących spożycie piwa niż w roku 2007.

Drugim w rankingu popularności napojem alkoholowym jest wódka. W ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem ankietowym w roku 2007 piło ją 39% uczniów z grupy młodszej oraz 59,5% z grupy starszej. Do jej spożywania przyznaje się 49% chłopców i 36% dziewcząt z grupy młodszej oraz 64% chłopców i 55% dziewcząt z grupy starszej.

Natomiast badanie z roku 2019 wskazuje, że wódkę piło, w ciągu ostatniego miesiąca, 38,7% uczniów z grupy młodszej oraz 70,1% z grupy starszej. Z młodszej grupy do picia wódki przyznało się 42,7%

chłopców i 34,7% dziewcząt oraz 72,8% chłopców i 67,4% dziewcząt z grupy starszej.
Porównując deklarowane przez młodzież szkolną picie wódki, zauważalny jest wyższy odsetek jej konsumentów wśród dziewcząt i chłopców w roku 2019 niż w roku 2007.
Na kolejnym miejscu znalazło się wino, które w ciągu 30 dni przed badaniem roku 2007, piło 31% młodzieży z grupy młodszej oraz 36,5% z starszej. Spożycie wina zarówno wśród chłopców i dziewcząt w grupie młodszej kształtowało się na poziomie 31%, natomiast w grupie starszej po wino sięga również 31% chłopców ale już 42% dziewcząt.
Natomiast w czasie 30 dni przed badaniem w roku 2019, wino spożywała blisko 1/3 (30,5%) grupy młodszej i ponad połowa (51%) badanych uczniów z grupy starszej. Wg badania z roku 2019 spożycie wina wśród chłopców i dziewcząt kształtowało się następująco: z grupy młodszej piło wino 24,7% chłopców i 36,2% dziewcząt oraz odpowiednio 39,2% i 62,8% z grupy starszej.
Stosunkowo najmniej popularnym napojem alkoholowym wśród badanej młodzieży był alcopop.
W badaniu przeprowadzonym w roku 2007 w grupie młodszej po ten typ alkoholu sięgało 7% uczniów a w grupie starszej 13%. W 2019 obu grupach spożycie tego względnie nowego napoju alkoholowego Kształtował się w grupie młodszej na poziomie 8,1% a w grupie starszej 12,7%.
W 2007 r. nie badano konsumpcji cidru, ponieważ jego spożycie w Polsce było na poziomie minimalnym. Dopiero od roku 2013 zaczęły zalewać nasz rynek lekkie, jabłkowe alkohole, wcześniej u nas nieznane. W 2019 roku, w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, do konsumpcji tego alkoholu przyznało się 6,7% uczniów z grupy młodszej (5,9% dziewcząt oraz 7,5% chłopców) oraz 9,9% z grupy starszej, przy czym częściej po cidr sięgali chłopcy (11,4%) niż dziewczęta (8,5%).

Rozpowszechnianie spożycia napojów alkoholowych

Tabela 12. Picie napojów alkoholowych

Poziom klasy		2007			2019		
		Razem %	w tym %:*)		Razem %	w tym %:*)	
			dz.	ch.		dz.	ch.
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	Kiedykolwiek w życiu	92,5	93,0	92,0	85,1	85,4	84,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	84,0	84,0	84,0	74,9	75,5	74,2
	W czasie 30 dni przed badaniem	70,5	68,0	73,0	51,0	49,4	52,7
Starsza grupa 17-18lat	Kiedykolwiek w życiu	95,5	95,0	96,0	96,9	97,8	96,0
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	94,5	95,0	94,0	94,1	95,2	93,2
	W czasie 30 dni przed badaniem	86,5	85,0	88,0	84,5	85,1	84,5

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

*) w tym %: dz.- dziewczęta, ch. - chłopcy

Porównując powyższe wyniki, widoczny jest spadek odsetka młodzieży w grupie młodszej, podejmującej zarówno pierwsze próby picia alkoholu, picia w ciągu ostatnich 12 miesięcy, jak i ostatnich 30 dni przez badaniem. Poziom spożycia alkoholu w grupie starszej, utrzymuje się na

zbliżonych wartościach.

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży.

2007 – Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że pierwsze próby picia ma za sobą ponad 90% z grupy młodszej oraz ok. 95,5% uczniów z grupy starszej. W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem napoje alkoholowe piło ok. 84% z grupy młodszej oraz ok. 94% ze grupy starszej, a 30 dni przed badaniem jakikolwiek napój alkoholowy spożywało ok. 70% uczniów z grupy młodszej oraz ok. 86,5% uczniów z grupy starszej.

2019 – Próby picia ma za sobą 85,1% uczniów z młodszej grupy i 96,9% uczniów ze starszej grupy, w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem jakiekolwiek napoje alkoholowe piło 74,9% uczniów z młodszej grupy i 94,1% uczniów starszych natomiast 30 dni przed badaniem piło 51,0% uczniów z grupy młodszej oraz 84,5% ze starszej.

Upicie się alkoholem

Badając kwestię nietrzeźwości zdefiniowano także stan upicia się młodzieży szkolnej, co obrazują tabele nr 13-15. Upicie się napojem alkoholowym kiedykolwiek w życiu, w badaniu przeprowadzonym w roku 2007, deklarowało 52% uczniów z grupy młodszej (50% dziewcząt i 54% chłopców) oraz 69% uczniów z grupy starszej (63% dziewcząt i 75% chłopców), podczas gdy w roku 2019 taką deklarację złożyło 39,5% uczniów z grupy młodszej (37,6% dziewcząt i 41,4% chłopców) oraz 68,35% uczniów z grupy starszej (62,6% dziewcząt i 74,1% chłopców).

W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem w roku 2007 upicie deklarowało 20,5% uczniów z grupy młodszej (17% dziewcząt i 24% chłopców) oraz 23,5% uczniów z grupy starszej (17% dziewcząt i 30% chłopców), natomiast analogicznie w roku 2019 - 12,65% uczniów z grupy młodszej (10,1% dziewcząt i 15,2% chłopców) oraz 22,1% uczniów z grupy starszej (27,5% chłopców i 16,7% dziewcząt),

Z przeprowadzonych badań wynika, że w mieście stale obecny jest problem upijania się przez nieletnich, jednakże w roku 2019 w mniejszej skali niż w roku 2007. Wciąż częściej upijają się chłopcy, głównie ze starszej grupy.

Tabela 13. Odsetek uczniów, którzy się choć raz upili

Poziom klasy		2007 w %	2019 w %
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	Kiedykolwiek w życiu	52,0	39,5
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	40,0	31,2
	W czasie 30 dni przed badaniem	20,5	12,7
Starsza grupa: 17-18 lat	Kiedykolwiek w życiu	69,0	68,4
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	53,0	53,8
	W czasie 30 dni przed badaniem	23,5	22,1

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Tabela 14. Odsetek chłopców, którzy się upili choć raz

Poziom klasy		2007 w %	2019 w %
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	Kiedykolwiek w życiu	54,0	41,4
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	43,0	32,3
	W czasie 30 dni przed badaniem	24,0	15,2
Starsza grupa: 17-18 lat	Kiedykolwiek w życiu	75,0	74,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	60,0	59,3
	W czasie 30 dni przed badaniem	30,0	27,5

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Tabela 15. Odsetek dziewcząt, które się upiły choć raz

Poziom klasy		2007 w %	2019 w %
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	Kiedykolwiek w życiu	50,0	37,6
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	37,0	30,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	17,0	10,1
Starsza grupa: 17-18 lat	Kiedykolwiek w życiu	63,0	62,6
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	46,0	48,3
	W czasie 30 dni przed badaniem	17,0	16.7

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Konsekwencje picia

Analiza danych przeprowadzonych badań wskazuje, że większą częstotliwość wystąpienia według deklaracji respondentów mają zdarzenia, które można określić mianem pozytywnych:

W roku 2007 najczęstszym efektem po wypiciu alkoholu była dobra zabawa - 59% grupa młodsza i 68% grupa starsza, odprężenie - odpowiednio - 56% i 68%, zapomnienie o problemach odpowiednio - 45% i 47% oraz ogólne poczucie szczęścia - odpowiednio - 45% i 46%.

Wyniki badań przeprowadzonych w roku 2019 wskazują, że ankietowani po wypiciu alkoholu odczuwali: odprężenie - 54,6% grupa młodsza i 68% grupa starsza, świetną zabawę - odpowiednio 45,9% i 63,3% oraz byli bardziej towarzyscy – odpowiednio 43,4% i 60,2%.

Z kolei prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń „negatywnych", jest zdaniem respondentów znacząco niższe. I tak w badaniach w roku:

2007 **-** najczęściej był to kac - deklarowało go 43% uczniów z grupy młodszej i 48% z grupy starszej, zdarzenie polegające na tym, że respondentowi "zrobi się niedobrze" - odpowiednio - 32% i 29% oraz żałowanie czegoś, co się zrobiło - odpowiednio 31% i 30%, zaszkodzenie własnemu zdrowiu – odpowiednio 37% i 34%

2019: również kac - potwierdziło 32,4% uczniów z grupy młodszej i 34,9% z grupy starszej oraz zdarzenie polegające na tym, że respondentowi "zrobi się niedobrze" – odpowiednio 31,8% i 26,3%, zaszkodzenie własnemu zdrowiu – odpowiednio 31,9% i 24,2%.

Tabela 16. Oczekiwania wobec alkoholu

Poziom klasy		Bardzo prawdopodobne	Prawdopodobne

		(w %)		(w %)	
		2007	2019	2007	2019
Młodsza grupa: 2007 r. - 14-15 lat 2019 r. - 15-16 lat	Poczuję się odprężony	31	19,6	25	35
	Będę miał kłopoty z policją	12	7,7	11	11,4
	Zaszkodzi to mojemu zdrowiu	20	11,3	17	20,6
	Poczuję się szczęśliwy	22	13,8	23	28,4
	Zapomnę o swoich problemach	23	11,4	22	23,8
	Nie będę w stanie przestać pić	8	6,0	6	7,1
	Będę miał kaca	22	12,8	21	19,6
	Będę bardziej przyjazny i towarzyski	24	14,8	27	28,6
	Zrobię coś czego będę żałował	14	13,0	17	18,7
	Będę się świetnie bawić	30	17,5	29	28,4
	Zrobi mi się niedobrze	13	12,6	19	19,2
Starsza grupa: 17-18 lat	Poczuję się odprężony	35	24	33	44,7
	Będę miał kłopoty z policją	9	3	9	6,1
	Zaszkodzi to mojemu zdrowiu	14	5,3	20	18,9
	Poczuję się szczęśliwy	19	12,2	27	37,9
	Zapomnę o swoich problemach	21	9,2	26	27,4
	Nie będę w stanie przestać pić	6	4,3	5	5,4
	Będę miał kaca	23	13,6	25	21,3
	Będę bardziej przyjazny i towarzyski	26	18,9	34	41,3
	Zrobię coś czego będę żałował	11	8	19	19,2
	Będę się świetnie bawić	32	20,8	36	42,5
	Zrobi mi się niedobrze	10	8,6	19	17,7

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Reakcja rodziców na spożycie alkoholu przez ich dzieci

Większość badanych w roku 2007 na pytanie, jaka byłaby reakcja rodziców na spożywanie przez nich alkoholu w obu grupach odpowiadała, że rodzice nie wyraziliby zgody, tj. 66,5% uczniów z grupy młodszej i 62% z grupy starszej.

W badaniu z roku 2019 uczniowie z grupy młodszej w 42% opowiedzieli, że rodzice nie wyraziliby zgody na spożywanie alkoholu, podobnej odpowiedzi udzieliło jedynie w 10,5% z grupy starszej.

Tabela 17. Pozwolenie ze strony rodziców na picie napojów alkoholowych

Poziom klasy	Nie pozwala na upijanie się	Nigdy nie pozwala na picie	Pozwala, ale tylko przy rodzicach	Pozwala także bez obecności rodziców	Trudno powiedzieć
	2007 w %	2019 w %	2019 w %	2019 w %	2019 w %
Młodsza grupa	66,5	42,0	27,50	9,3	21,2
Starsza grupa	62,0	10,5	8,10	57,50	23,9

Źródło: Badania ESPAD 2007 i 2019

Analiza wyników wykazuje spadek odsetka rodziców, którzy nie wyrażają zgody na picie alkoholu przez młodzież. Jednak powyższe może wynikać z rozbicia pytania na kilka części, co może zaciemniać faktyczną liczbę rodziców, deklarujących brak zgody na picie alkoholu przez ich dzieci.

9. Zdiagnozowane problemy i potrzeby

1) Przeprowadzona analiza umożliwiła zidentyfikowanie następujących problemów i potrzeb:
   - utrzymujący się w mieście problem zagrożenia uzależnieniem i uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych,
   - występującą wśród dzieci i młodzieży skłonność do zachowań ryzykownych – sięgania po środki psychoaktywne, m. in. pod wpływem presji grupy rówieśniczej (kontakty towarzyskie lub przyjacielskie ograniczają się do osób, które palą, piją alkohol lub używają narkotyków), stosowania przemocy w sytuacji konfliktu, przyzwolenia ze strony swoich rodziców,
   - nabycie alkoholu przez młodzież jest łatwe lub dość łatwe,
   - niewystarczająca wiedza mieszkanek i mieszkańców miasta o możliwościach uzyskania profesjonalnej pomocy przez osoby zagrożone i uzależnione od środków psychoaktywnych, osoby współuzależnione oraz dotknięte przemocą w rodzinie,
   - rozpowszechnienie palenia e-papierosów oraz tytoniu i picie alkoholu przez dziewczęta,
   - utrzymuje się dość wysoki poziom dostępności substancji nielegalnych, wśród których najwyższym poziomem wyróżniają się przetwory konopi i nielegalny alkohol,
   - większa ilość czasu wolnego w weekend wydaje się sprzyjać dłuższemu korzystaniu z mediów społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook czy Skype oraz grania w gry na urządzeniach elektronicznych, takich jak komputer, smartfon, konsola, czyli gier wideo.
2) Zidentyfikowane problemy wymagają kontynuowania już podejmowanych działań oraz wdrożenia nowych, m. in.:
   - kształtowania u dzieci i młodzieży postaw asertywnych, rozwijania zainteresowań i umiejętności radzenia sobie z emocjami oraz rozwiązywania konfliktów, wzmacniania wiary we własne siły,
   - zwiększenia dostępności pomocy psychologicznej jako formy profilaktyki wobec uzależnień, minimalizującej ryzyko sięgnięcia po środki psychoaktywne w sytuacji problemowej, kryzysowej,
   - podniesienia świadomości społecznej na temat uzależnień i przemocy poprzez realizowanie programów profilaktycznych,
   - przeciwdziałania przemocy poprzez koordynację i usprawnienie działań instytucji i organizacji zajmujących się pomocą osobom nią dotkniętym,
   - zwiększenia dostępności informacji o podmiotach udzielających wsparcia w obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie,
   - podejmowania działań profilaktycznych polegających na ograniczeniu sprzedaży alkoholu niepełnoletnim, m.in. zintensyfikowanie szkoleń dla sprzedawców alkoholu i działań kontrolnych w zakresie ograniczania sprzedaży napojów alkoholowych młodzieży,
   - rozbudowania oferty pomocy dla osób nadużywających substancji psychoaktywnych już we wczesnej fazie tego procesu, zanim dojdzie do uzależnienia,

- tworzenia programów profilaktycznych w zakresie profilaktyki alkoholowej adresowanej do dziewcząt,
- edukacji rodziców w zakresie ich prawidłowych postaw rodzicielskich, będących ważnym czynnikiem chroniącym młodzież przed piciem napojów alkoholowych, a w szczególności brak przyzwolenia na picie napojów alkoholowych, przynajmniej do czasu osiągnięcia pełnoletniości,
- w celu prawidłowej realizacji zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną i zawodową osób i rodzin z problemem alkoholowym, określonych w podejmowanych działań, w przypadku zagrożenia epidemiologicznego należy usprawnić lub wprowadzić możliwość pracy zdalnej.
- w celu prawidłowej realizacji zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną i zawodową osób i rodzin z problemem alkoholowym, określonych w podejmowanych działań, w przypadku zagrożenia epidemiologicznego należy usprawnić lub wprowadzić możliwość pracy zdalnej.

III. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu są mieszkańcy Częstochowy, a w szczególności dzieci i młodzież, osoby zagrożone uzależnieniami, osoby „pijące ryzykownie" oraz osoby uzależnione i współuzależnione.

IV. CELE, PRIORYTETY I ZADANIA PROGRAMU

1. Cel strategiczny

Rozwój systemu działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na rzecz mieszkanek i mieszkańców miasta Częstochowy, a w szczególności dzieci i młodzieży.

2. Cele operacyjne

1) Ograniczenie spożycia oraz zapobieganie negatywnym skutkom społecznym i zdrowotnym wynikającym ze spożywania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych przez mieszkanki i mieszkańców miasta Częstochowy, a w szczególności przez osoby pełnoletnie.
2) Poprawa jakości życia rodzin z problemem alkoholowym, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin, w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie.

3. Priorytety

1) Działania terapeutyczne oraz korekcyjno-wychowawcze wśród osób eksperymentujących i używających środki psychoaktywne.
2) Zajęcia socjoterapeutyczne i profilaktyczne dla dzieci i młodzieży.
3) Dostępności szkoleń dla współrealizatorów Programu.

4) Edukacja społeczna w zakresie szkód wynikających z uzależnień oraz zażywania substancji psychoaktywnych.
5) Zintensyfikowanie szkoleń sprzedawców napojów alkoholowych oraz prowadzenie działań kontrolnych.

4. Zadania

4.1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu:

1) dofinansowanie realizacji zadań OPOPA w Częstochowie,
2) dofinansowanie działalności klubów wzajemnej pomocy i stowarzyszeń abstynenckich wspierających osoby z problemem alkoholowym i ich rodziny,
3) wspieranie działalności punktów konsultacyjnych, informacyjnych, konsultacyjno-wspierających dla osób dotkniętych uzależnieniami a także dla osób dotkniętych przemocą, w tym m. in.:
   a) dofinansowanie działań profilaktycznych i edukacyjno-informacyjnych kierowanych do osób uzależnionych i ich rodzin,
   b) motywowanie osób uzależnionych i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii,
4) wspieranie działań placówek lecznictwa odwykowego m. in. w zakresie:
   a) współpracy z Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Ośrodkiem Terapii Uzależnień w Parzymiechach, Jurajskim Centrum Leczenia Uzależnień i Usług Społecznych w Częstochowie oraz Centrum Terapii w Częstochowie:
   b) dofinansowania zajęć terapeutycznych dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniem oraz jej rodziców, prowadzonych w ramach programu leczniczego (niefinansowanego przez Narodowy Fundusz Zdrowia),
   c) dofinansowania programów psychoedukacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnienia od środków psychoaktywnych oraz programów psychoterapii uzależnienia od alkoholu,
5) zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej jako formy profilaktyki wobec uzależnień, minimalizująca ryzyko sięgnięcia po środki uzależniające w sytuacji problemowej, kryzysowej,
6) dofinansowanie szkoleń dla osób działających w obszarze zdrowia publicznego oraz profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy (m.in. terapeutów, specjalistów psychoterapii i instruktorów terapii uzależnień, pracowników służby zdrowia), służących zdobyciu lub podniesieniu kwalifikacji zawodowych,
7) wspieranie działań na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień w placówkach pomocy społecznej, w tym w domach pomocy społecznej,
8) podejmowanie przez MKRPA czynności związanych z przyjmowaniem i realizacją wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego względem osób podejrzanych o nadużywanie alkoholu:
   a) przeprowadzanie rozmów zmierzających do objęcia leczeniem osób podejrzewanych o uzależnienie od alkoholu,

b) przyjmowanie wniosków dotyczących kierowania osób podejrzewanych o uzależnienie od alkoholu na leczenie odwykowe,
c) motywowanie osób podejrzewanych o nadużywanie alkoholu do podjęcia leczenia,
d) kierowanie osób podejrzewanych o nadużywanie alkoholu na badanie przez biegłych sądowych celem wydania stosownej opinii,
e) kompleksowe opracowywanie dokumentacji wymaganej przy kierowaniu wniosków do Sądu Rejonowego w Częstochowie,
f) udzielanie informacji o sposobach i miejscach uzyskania pomocy w rozwiązywaniu problemów alkoholowych,

9) finansowanie udziału w szkoleniach i kursach członków MKRPA oraz osób działających w obszarze profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy,
10) organizowanie spotkań członków MKRPA z przedstawicielami instytucji zajmujących się problematyką terapii i rehabilitacji alkoholowej oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Wskaźniki:

1) wysokość dofinansowania działalności Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi oraz liczba osób objętych w jego ramach wsparciem,
2) wysokość dofinansowania punktów konsultacyjnych, informacyjnych, konsultacyjno-wspierających oraz liczba osób korzystających z porad,
3) wysokość dofinansowania zajęć terapeutycznych dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniem oraz jej rodziców oraz liczba osób nimi objętych,
4) wysokość dofinansowania profilaktycznych programów psychoedukacyjnych oraz programów psychoterapii,
5) liczba otrzymanych przez MKRPA wniosków w sprawie objęcia osób podejrzewanych o nadużywanie alkoholu leczeniem odwykowym,
6) liczba osób, z którymi MKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące,
7) liczba wniosków skierowanych przez MKRPA do sądu dot. zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego,

4.2. Udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie:

1) wspieranie realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych i zajęć socjoterapeutycznych w placówkach wsparcia dziennego w ramach profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej, w tym m. in.:
   a) dofinansowanie bieżącej działalności placówek wsparcia dziennego, w zakresie rozwoju wychowanków z uwzględnieniem profilaktyki uzależnień,
   b) dożywianie dzieci i młodzieży uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i socjoterapeutycznych,
   c) pomoc w nauce i organizacja czasu wolnego,
   d) współpraca z rodzicami/opiekunami wychowanków,

2) wsparcie pracy środowiskowej na rzecz dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
3) prowadzenie przez Centrum Edukacyjno-Interwencyjnego OPOPA spotkań profilaktyczno-wychowawczych z osobami niepełnoletnimi używającymi alkoholu, kierowanymi przez placówki oświatowe, placówki opiekuńczo-wychowawcze i placówki wsparcia dziennego oraz ich rodziny,
4) przeciwdziałanie przemocy w rodzinie:
   a) wspieranie działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, koordynującego pracę na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
   b) współpraca MKRPA m.in. z policją, sądem rodzinnym, kuratorami, MOPS oraz placówkami służby zdrowia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz udzielania pomocy rodzinom w ramach procedury „Niebieskie Karty",
   c) realizacja i dofinansowanie programów profilaktycznych oraz zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wspieranie edukacji antydyskryminacyjnej, mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami oraz wspieranie równości,
   d) dofinansowanie zadań Częstochowskiego Centrum Interwencji Kryzysowej w obszarze pomocy rodzinom z problemem alkoholowym, przemocy w rodzinie oraz osobom w kryzysie,
   e) realizowanie programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
   f) współpraca z sądami w zakresie kierowania osób nadużywających alkoholu i stosujących przemoc w rodzinie na leczenie odwykowe oraz do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych lub terapeutycznych,
   g) dofinansowanie działalności Częstochowskiego Telefonu Zaufania.
5) uwzględnianie w środkach masowego przekazu zagadnień z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i przemocy domowej oraz stosowania procedury „Niebieskie Karty".

Wskaźniki:

1) wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań opiekuńczo-wychowawczych i zajęć socjoterapeutycznych w placówkach wsparcia dziennego oraz liczba osób objętych przez nie wsparciem,
2) liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami Centrum Edukacyjno-Interwencyjnego,
3) wysokość dofinansowania działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
4) liczba osób objętych procedurą „Niebieskie Karty",
5) wysokość dofinansowania działalności Częstochowskiego Centrum Interwencji Kryzysowej oraz liczba osób objętych w jego ramach wsparciem,
6) liczba osób stosujących przemoc w rodzinie objętych programem korekcyjno-edukacyjnym i psychologiczno-terapeutycznym,
7) liczba rozmów przeprowadzonych w ramach Częstochowskiego Telefonu Zaufania.

4.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych:

1) dofinansowanie zajęć oraz programów profilaktycznych i socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży na poziomie profilaktyki uniwersalnej, w tym programów realizowanych przez placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz placówki wsparcia dziennego,
2) promowanie wśród dzieci, młodzieży i innych osób aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez realizację projektów i programów profilaktycznych, m.in. w zakresie dofinansowania pozalekcyjnych zajęć sportowych i rekreacyjnych promujących zasadę fair play,
3) realizacja programów profilaktycznych „Młodość bez uzależnień" i „Oblicza uzależnień" obejmujących:
   a) programy profilaktyczne realizowane w częstochowskich placówkach oświatowych (szkołach, przedszkolach) z zakresu pozytywnej profilaktyki uniwersalnej oraz edukacji profilaktycznej,
   b) małe formy teatralne,
   c) „Miejską Grę Profilaktyczną",
   d) programy profilaktyczno-edukacyjnych, np. „partyworking" i „streetworking",
   e) warsztaty z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla rodziców i nauczycieli,
   f) działania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem warsztatów profilaktycznych, teatralnych, muzycznych i tanecznych z elementami profilaktyki, których celem będzie podniesienie kompetencji życiowych i społecznych dzieci, młodzieży oraz dorosłych, istotnych z punktu widzenia przeciwdziałania uzależnieniom od środków psychoaktywnym i zachowaniom agresywnym,
4) realizacja edukacyjno-profilaktycznych programów rozwoju osobistego i społecznego:
   a) w przedszkolach – m.in. w zakresie ćwiczenia umiejętności współpracy i integracji z rówieśnikami, nauki rozpoznawania emocji własnych i innych, nauki akceptacji indywidualności i odmienności,
   b) w szkołach oraz innych placówkach oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych, m.in. minimalizujących występowanie zachowań ryzykownych (sięganie po środki uzależniające, stosowanie agresji, przemocy) wśród dzieci i młodzieży poprzez kształtowanie i wzmacnianie pożądanych postaw, rozwijanie asertywności, umiejętności interpersonalnych, rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z emocjami i rozwiązywania sytuacji problemowych,
5) organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych patologiami społecznymi z programem profilaktyki uzależnień,

6) wspieranie działań o charakterze edukacyjnym w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i udzielania pomocy dzieciom, które wykazują zachowania ryzykowne (sięgają po środki uzależniające, stosują agresję i przemoc),
7) organizacja szkoleń warsztatowych dot. m. in. diagnozy i interwencji w kryzysie suicydalnym oraz doskonalenia kompetencji nauczycieli, wychowawców i pedagogów w celu zapobiegania samookaleczeniom i zamachom samobójczym dzieci i młodzieży,
8) współpraca MKRPA z Wydziałem Edukacji oraz MOPS, OPOPA, kuratorami sądowymi i policją w celu rozpoznawania potrzeb w zakresie działań profilaktycznych w placówkach oświatowych i środowisku pozaszkolnym,
9) podejmowanie przedsięwzięć i inicjatyw poświęconych problematyce uzależnień, FAS (Alkoholowego Zespołu Płodowego), przemocy, w tym organizacja konferencji, kampanii społecznych, konkursów, happeningów, np. Częstochowskie Dni Profilaktyki, a także udział w kampaniach ogólnopolskich i regionalnych,
10) wspieranie edukacji publicznej poprzez:
    a) dofinansowanie publikacji prasowych na temat zagrożeń wynikających z uzależnień, informacji o działaniach podejmowanych w mieście w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i przemocy w rodzinie,
    b) przekazywanie placówkom oświatowym, organizacjom pozarządowym, parafiom, placówkom ochrony zdrowia i jednostkom pomocy społecznej informacji na temat dostępnej oferty pomocy w zakresie problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie,
    c) zakup i dystrybucję materiałów edukacyjnych dotyczących problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie,
    d) szkolenie sprzedawców w zakresie zasad sprzedaży i podawania napojów alkoholowych,
    e) przeprowadzanie badań mających na celu sprawdzenie przestrzegania zakazu sprzedawania alkoholu osobom małoletnim,
11) zapewnienie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, w tym:
    a) systematyczne patrole oraz interwencje funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej podejmowane w sytuacjach spożywania alkoholu w miejscach publicznych,
    b) zwiększanie bezpieczeństwa na obiektach sportowych i kąpieliskach,
    c) podejmowanie inicjatyw, kampanii społecznych na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców, w tym: współpraca z ośrodkami szkolenia kierowców w zakresie włączania do programów szkolenia problematyki dotyczącej wpływu alkoholu na kierującego pojazdem mechanicznym.

<u>Wskaźniki:</u>

1) rodzaj przedsięwzięć organizowanych w ramach programów „Młodość bez uzależnień" i „Oblicza uzależnień" oraz liczba osób nimi objętych,
2) wysokość dofinansowania wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym oraz liczba osób nim objętych,
3) liczba sprzedawców napojów alkoholowych objętych szkoleniami,

4) liczba podjętych inicjatyw, kampanii społecznych na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców,
5) liczba przeprowadzonych kampanii/akcji, konferencji, konkursów m.in. w ramach Częstochowskich Dni Rodziny.

4.4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń, klubów abstynenckich, punktów konsultacyjnych oraz osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych:

1) dofinansowanie programów z zakresu przeciwdziałania patologiom społecznym, realizowanych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty, kierowanych do osób i rodzin dotkniętych problemem uzależnień,
2) dofinansowywanie badań z zakresu spraw społecznych, tworzenie diagnoz i ekspertyz, w tym przeprowadzenie w placówkach oświatowych badań ankietowych dotyczących używania środków psychoaktywnych oraz zagrożeń innymi uzależnieniami i przemocą wśród młodzieży szkolnej,
3) dofinansowanie działalności współrealizatorów Programu, m. in.: kosztów lokalowych, wynagrodzeń, kosztów działań terapeutycznych i profilaktycznych,
4) wspieranie działań w środowisku pracy osób dorosłych, w tym kampanii informacyjno-edukacyjnych dotyczących problemu uzależnień wśród pracowników,
5) dofinansowanie przedsięwzięć realizowanych przez podmioty, których cele statutowe przewidują podejmowanie działań związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi, innym uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz udzielanie pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym,
6) wspieranie działań profilaktycznych, interwencyjno-pomocowych oraz z zakresu readaptacji społecznej osób bezdomnych – uzależnionych i zagrożonych uzależnieniami od substancji psychoaktywnych, w szczególności od alkoholu i narkotyków,
7) wspieranie działalności centrów wolontariatu w zakresie wspierania osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień,
8) współpraca ze środowiskami kościelnymi w sferze ich działalności na rzecz profilaktyki i promowania postaw trzeźwościowych.

Wskaźniki:

1) wysokość środków finansowych przeznaczonych na badania z zakresu spraw społecznych, diagnozy i ekspertyzy,
2) wysokość dofinansowania działalności stowarzyszeń i klubów abstynenckich,
3) wysokość dofinansowania działań podejmowanych przez podmioty działające w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie,
4) wysokość dofinansowania działań na rzecz osób bezdomnych – uzależnionych i zagrożonych uzależnieniami od substancji psychoaktywnych,
5) wysokość dofinansowania centrów wolontariatu.

4.5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów dotyczących reklamy, promocji i warunków sprzedaży napojów alkoholowych oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego:

1) wizytacje i kontrole w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych pod kątem przestrzegania zapisów zawartych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
2) podejmowanie interwencji w przypadku nieprzestrzegania zasad i warunków korzystania z wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, tj. zakazu promocji i reklamy napojów alkoholowych, sprzedaży alkoholu nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw,
3) podejmowanie działań zmierzających do wszczęcia postępowania, w związku z naruszeniem art. 13¹ i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi; występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Wskaźniki:

1) liczba wizytacji i kontroli punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych,
2) liczba podjętych interwencji w związku z nieprzestrzeganiem zasad i warunków korzystania z wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
3) liczba wszczętych postępowań w związku z naruszeniem art. 13¹ i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

4.6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej:

1) dofinansowanie centrów integracji społecznej,
2) wspieranie zatrudnienia socjalnego osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od substancji psychoaktywnych, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez wspieranie zadań z zakresu integracji społecznej:
    a) wspieranie programów na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
    b) integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wskaźniki:

1) liczba uczestników centrów integracji społecznej dotkniętych problemem uzależnień,
2) wysokość dofinansowania działalności centrów integracji społecznej.

4.7. Zapewnienie realizacji zadań zawartych w Programie:

1) Wspieranie podmiotów realizujących zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i przemocy, w tym:
    a) zakup wyposażenia (w tym środków trwałych), materiałów i artykułów związanych z obsługą i promocją MKRPA oraz realizacją Programu,
    b) dostosowanie obiektów, w tym m.in. zakup wyposażenia (doposażenia w sprzęt niezbędny do udzielania świadczeń) dla potrzeb zadań realizowanych w ramach

Programu przez jego realizatora i współrealizatorów, m.in. przez instytucje, placówki lecznictwa odwykowego, organizacje pozarządowe, jednostki kościelne, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego.

Wskaźniki:

1) liczba wspieranych podmiotów i wysokość ich dofinansowania,
2) wysokość środków finansowych przeznaczonych na obsługę MKRPA.

V. REALIZACJA PROGRAMU I ŹRÓDŁA JEGO FINANSOWANIA

1. Realizator Programu

Realizatorem Programu będzie Urząd Miasta Częstochowy.

2. Współrealizatorzy Programu i partnerzy

Współrealizatorami Programu i partnerami jego realizacji będą:

1) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
2) Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie,
3) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie i inne jednostki pomocy społecznej,
4) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
5) Częstochowskie Centrum Interwencji Kryzysowej,
6) Straż Miejska w Częstochowie,
7) Komenda Miejska Policji w Częstochowie,
8) Sąd Rejonowy w Częstochowie, w tym kuratorzy sądowi,
9) placówki opiekuńczo-wychowawcze,
10) placówki wsparcia dziennego (świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze),
11) zakłady opieki zdrowotnej,
12) ośrodki terapii uzależnień oraz placówki konsultacyjno-informacyjne i edukacyjne dla uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin,
13) placówki oświatowe (przedszkola, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne),
14) organizacje pozarządowe i inne podmioty, w tym stowarzyszenia i kluby abstynenckie, kluby i związki sportowe oraz inne organizacje zajmujące się przeciwdziałaniem patologiom społecznym i bezdomności,
15) centra integracji społecznej,
16) Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego,
17) inne podmioty podejmujące zgodnie ze statutami i regulaminami działalność w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

3. Źródła finansowania Programu

Źródłami finansowania Programu będą:

1) budżet Miasta Częstochowy, zgodnie z klasyfikacją budżetową, w tym środki finansowe uzyskane z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w 2021 roku,
2) środki finansowe pochodzące ze źródeł zewnętrznych,
3) środki finansowe realizatora i współrealizatorów Programu.

4. Monitoring Programu i sprawozdawczość

Realizacja Programu będzie podlegała monitoringowi, tj. bieżącym ustaleniom zgodności realizowanych zadań z założonym planem. Monitoring będzie obejmował następujące elementy:

- czas realizacji zaplanowanych działań oraz ich zakres,
- wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań oraz źródła ich pochodzenia,
- stan realizacji poszczególnych zadań.

Monitoring realizacji Programu będzie prowadzony przy wykorzystaniu wyznaczonych w dokumencie wskaźników monitoringowych, na podstawie sprawozdań przekazywanych przez jego realizatorów/współrealizatorów/partnerów do Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Częstochowy. Wnioski z niego płynące zostaną uwzględnione w sprawozdaniu ww. Wydziału.

Monitoring realizacji Programu dostarczy również informacji pozwalających na przeprowadzenie jego ewaluacji, która dotyczy oceny efektów wdrożenia wyznaczonych zadań.

Program ma charakter otwarty. W przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, zadania w nim wyznaczone mogą zostać zmodyfikowane lub poszerzone.

VI. ZASADY WYNAGRADZANIA CZŁONKÓW MKRPA

Ustala się następujące zasady wynagradzania członków MKRPA:

- wynagrodzenie za udział w posiedzeniu plenarnym Komisji wynosi 8% minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2021 roku, ustalonego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę,
- wynagrodzenie za udział w posiedzeniu zespołu roboczego Komisji wynosi 5% minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2021 roku,
- wynagrodzenie z tytułów wymienionych w pkt 1 i 2 nie może łącznie miesięcznie przekroczyć 100% minimalnego wynagrodzenia.

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie miasta.....5
Tabela 2. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w mieście w latach 2015-2020 5
Tabela 3. Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2015-2020 7
Tabela 4. Działalność placówek leczenia uzależnień w latach 2015-2020..... 8
Tabela 5. Działalność MOPS w latach 2015-2020..... 11
Tabela 6. Działalność CCIK w latach 2015-2020..... ..12
Tabela 7. Działania podejmowane w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie przez KMP, SM i SR w latach 2015-2020 16
Tabela 8. Działalność Centrum Edukacyjno-Interwencyjnego, Punktu Konsultacyjnego i Częstochowskiego Telefonu Zaufania w latach 2015-2020 20
Tabela 9. Odsetek młodzieży mającej za sobą inicjację alkoholową.....22
Tabela 10. Ocena dostępności alkoholu, jako bardzo łatwej do zdobycia.....23
Tabela 11. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem .23
Tabela 12. Picie napojów alkoholowych 24
Tabela 13. Odsetek uczniów, którzy się choć raz upili..... 26
Tabela 14. Odsetek chłopców, którzy upili się choć raz.....26
Tabela 15. Odsetek dziewcząt, które upiły się choć raz..... 26
Tabela 16. Oczekiwania wobec alkoholu..... 27
Tabela 17. Pozwolenie ze strony rodziców na picie napojów alkoholowych..... 28